

ЛІНГВАЛЬНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ АТМОСФЕРИ САСПЕНС В АНГЛОМОВНІЙ ЛІТЕРАТУРІ ЖАХІВ

У мовознавчих студіях останніх років значна роль приділяється дослідженням, що пов'язані з вираженням емоцій у художніх творах і їх безпосереднім впливом на реципієнта. Почуття та емоції читача, стан роздуму, тривожності та напруженого очікування привертають увагу дослідників сьогодні як ніколи.

Зокрема, науковий інтерес представляє дослідження поняття «саспенс». Попри те, що саспенс є об'єктом дослідження багатьох праць з лінгвістики, психології, кіномистецтва, наразі не існує однозначної дефініції терміна. У лінгвістиці та літературознавстві саспенс визначається як художній прийом, заснований на створенні ефекту тривожного стану, невизначеності та занепокоєння, які відчуває читач.

Як важливий прийом саспенс має місце у низці літературних жанрів, серед яких література жахів. Вона має багаторічну історію та сягає ще стародавніх часів, коли складалися балади про чаклунські ритуали, демонів та привидів, шабаш відьом. Характерними ознаками цього жанру є містичність, ірраціональність та специфічний настрій твору. Прагматична спрямованість жанру визначається створенням атмосфери саспенсу та напруженого очікування, що досягається шляхом максимального залучення читача у драматичні події твору.

Основою атмосфери саспенс є стан хвилювання, невизначеності, а головне – емоції страху. Як зазначає Г. Ф. Лавкрафт: «Найстарішою та найсильнішою емоцією людства є страх, а найстарішим та найсильнішим різновидом страху є страх невідомого» [2, с. 25]. Без сумніву, страх є базовою емоцією, властивій будь-якій людині, незалежно від її культурної приналежності. Взагалі, людина досліджує світ, отримує певну інформацію та реагує на неї. Тому емоції відіграють важливу роль у сприйнятті знань людини, допомагають зрозуміти та проаналізувати інформацію, яку ми отримуємо із навколишнього середовища.

У художніх творах жанру літератури жахів значна частина сюжету припадає саме на описи внутрішніх станів та переживань героїв. Страх розглядається як емоція, що викликається швидким підвищенням нейронної активності. За інтенсивністю людський страх може варіюватись від переляку (*fright*) чи паніки (*panic*) до жаху (*horror*). У людини при сильному переляку

або жаху спостерігаються: заціпеніння, відчуття холоду у всьому тілі та похолодання кінцівок, підвищене потовиділення, спазми в горлі, тремтіння в тілі та кінцівках. Тож, фізіологічні форми прояву страху часто носять комплексний характер: *Fresh sweat began to break on his face. His heart began to run again, and his teeth were clenched together against the panic that wanted to leap free* [1, с. 282]. На додачу, страх може асоціюватися з певним фізичним відчуттям (гарячий, холодний): *And he could too; it was roaring up from inside, nothing but a big cold bullet of fear* [1, с. 65].

Серед синонімів на позначення емоції страху можна виділити наступні: *fright* (переляк), *anxiety* (тривога), *dread* (страх, жаж), *alarm* (тривога), *danger* (небезпека), *apprehension* (побоювання), *horror* (жах, страх), *terror* (жах), *panic* (паніка), *scare* (переляк, паніка), *trepidation* (тривога, занепокоєння), *terrified* (наляканий), *terrible* (жахливий), *awful* (жахливий), *hideous* (огидний, бридкий), *frightened* (переляканий), *tension* (напружений стан), *intimidation* (страх, переляк, залякування), *awe* (благоговійний страх), *dismay* (сум'яття, тривога). Як правило, більшість з цих емоцій реалізуються в сукупності та взаємопов'язаності: *He felt apprehensive – no, he felt scared. In fact he felt terrified* [1, с. 4].

У своїй нагородженій збірці есе про жахи 1981 року Кінг називає три емоції, що лежать в основі жанру жахів: чистий жах, страх, огида та відраза. Письменник стверджує, що, хоча всі емоції мають однакову цінність для створення жаху, на найвищому рівні, на його думку, знаходиться «чистий жах», оскільки дає можливість керувати свідомістю читача [3].

Лінгвальна репрезентація атмосфери саспенс також може відбуватися за рахунок використання пейоративної лексики, тобто лексичних одиниць, до семантичної структури яких входить конотативний аспект (негативна емотивна сема), і за допомогою яких виражають негативне ставлення мовця до адресата. Пейоративи знаходять широкі застосування в описі ситуацій, пов'язаних з панікою, відчаєм, страхом та іншими негативними емоціями, наприклад: *Then a shrill, maniacal laugh came out of the darkness, rising and falling in hysterical cycles, loud, piercing, chilling* [1, с. 102].

Таким чином, у лінгвістиці та літературознавстві саспенс визначається як художній прийом, заснований на створенні ефекту тривожного стану, невизначеності та занепокоєння, які відчуває читач. Одним із жанрів, де має місце використання прийому саспенс є література жахів. Жанр характеризується містичністю, ірраціональністю та специфічним настроєм твору. Мовна репрезентація атмосфери саспенс здійснюється за рахунок використання лексичних одиниць, які можуть варіюватись за інтенсивністю. Нагнітання атмосфери, тривоги та напруженості допомагає досягти використання пейоративної лексики, що знаходить широке застосування у досліджуваному жанрі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. King, S. Pet Sematary [Electronic resource] [Text] / S. King. – 1983. – 333 p. – Access mode: http://allking.club/books/pet_sematary.
2. Lovecraft, H. P. The Annotated Supernatural Horror in Literature [Text] / H. P. Lovecraft. – NY : Hippocamus Press, 2000. – 228 p.
3. Romano, A. Stephen King has spent half a century scaring us, but his legacy is so much more than horror [Electronic resource] [Text] / A Romano. – 2017. – Access mode: <https://www.vox.com/culture/2017/8/4/16066180/stephen-king-themes-cultural-influence-explained>.